

MUUSIKKOUS ON ELÄMÄNTAPA

Puhetta sukupolvien soittajilta

Haastattelu: Pekka Nissilä

Freelancemuusikoiden osaston 60-vuotisjuhlissa marraskuussa huomiointiin kaksi eri sukupolviin kuuluvaa muusikkoa juhluvuoden stipendein. Muusikko-lehti yhdytti saksofonisti Sven Nygårdin (s. 1931) ja kitaristi Timo Kämäräisen (s. 1979) saman pöydän ääreen keskustelemaan perimmäisistä kysymyksistä.

Olla muusikko. Millaista se on? Miten se on mennyt? Onko se pelkkää ruusuilla tanssimista vai myös yhtä juhlaa?

Sven Nygård: Minulle se on elämäntapa. Kun ihmiset lähtevät ulkomaille, lomailemaan jonnekin rannalle, niin minä en kestäisi sellaista kahta viikkoa, kun ei kuule jazzia eikä tapaa muusikoita.

Se on aina läsnä. Olen ollut muusikkona myös alusta asti sovittaja; siksi tulinkin Helsinkiin vuonna 1958, kun halusin opiskella lisää. Onneksi jouduin Nils-Eric Fougstedtin oppilaaksi, joka oli aivan fantastinen pedagogi. Työt mene-

vät niin kuin menevät, mutta musiikki ja muusikkous on aina läsnä.

Timo Kämäräinen: Kyllä minä samoilla linjoilla olen. Tuli tuosta lomailusta mieleen, että seitsemisen vuotta sitten olin Intianreissulla, ja vakaa tarkoitus oli, että en ota kitaraa mukaan. Lähtiessä sitten eteisessä käännyin ja laitoin kuitenkin mandoliinin reppuun. Kahden viikon reissu, ja olinko viisi päivää ollut perillä, kun kävin ostamassa kitaran!

Kyllä muusikkouteen on kasvanut lapsesta asti. Voimakas sana sanoa, mutta kyllä siinä on hengellinen yhteys olemassa, ilman että puhutaan mitenkään uskonnosta. Hirveän nuorena se on ollut jo ihan selvää, ja se on aina ollut tässä, turvallinen ja hyvä juttu. Vanhempana on sitten huomannut, miten elämänrytmi on epäsäännöllinen. Parisuhteessa kun elää, niin kyllä tämä

”Kahden viikon reissu, ja olinko viisi päivää ollut perillä, kun kävin ostamassa kitaran!”

toiselle vähän kummallista on. Itse ei ole sellaista edes ajatellut, ei siinä ole mitään ihmeellistä. Tämä on vain aina mennyt näin. Musiikki on tässä, sen paikka on tässä, eikä muuta voi.

Musiikki valitsi

Musiikki on valinnut teidät, ettekä te musiikkia.

TK: Vaikka se on suurellista sanaa, niin sellainen

tunne siinä on. Joskus on voinut hetken mieltä, että olisiko sitä parempi ihminen, jos ei olisi niin naimisissa tämän asian kanssa. Mutta sitten on aina tajunnut, ettei ole muuta mahdollisuutta.

Olette molemmat ammattilaisia: joko jossain vaiheessa päättäneet ryhtyä sellaiseksi tai vain huomanneet, että ”minähän näköjään elän tällä”. Siihen liittyy yhtäältä se, että on ammattitaitoinen käsityöläinen ja tekee mitä eteen tulee, mutta toisaalta se, että on omaehtoinen säveltaiteilija. Ensimmäiselle löytyy usein maksavaa yleisöä, mutta viimeiselle niinkään aina ei, eikä välttämättä muutakaan maksavaa tahoja. Oletteko koskaan kokeneet tätä kaksijakoisuutta ristiriitaiseksi?

TK: Meidän maailmassamme on olemassa tietyt käsitykset taiteesta ja viihteestä, ja ne ovat monesti hyvinkin erilaisin tavoin linkittyviä asioita. Ajattelen kuitenkin aina tekevänä samaa asiaa. Jos on sellainen tilanne, että en henkilökohtaisesti tuo omaa melodis-harmonis-rytmistä ilmaisuani esiin, vaan toteutan esimerkiksi nuotissa olevan asian ja jos ehkä tulkintakin on jotenkin etukäteen sovittu, muuttujia on joka tapauksessa niin paljon, että luova saa kuitenkin olla, esimerkiksi sointivärien kautta. Silloin voi tulla ahdistusta, jos koko asiasta ei löydy sitä ydintä – silloin musiikki jää vain ääneksi, pinnalliseksi.

Sen ytimen, ja sitä kautta innostuksen, voi sitten löytää hyvinkin monenlaisesta seikasta, esimerkiksi jonkun pop-tuotannon ”sykkivästä” tuottajasta. Kyllä se useimmiten aina jostain löytyy: että hetkinen, tuolla on jokin visio, ja minä olen toteuttamassa sitä. Ja silloin kyllä koen taiteilijana tekevänä yhtä isoa työtä kuin jos vuodattaisiin sydänvereni siihen nauhalle. Etenkin popissa musiikilliset kehykset ovat pienehköt, eikä aina mahdu isolla pensselillä sotkemaan. Sovittajat ja tuottajat ovat monesti vahvoja visionäärejä, joiden tehtävänä on näistä usein näennäisesti pienistä teoksista rakentaa kiinnostavia. Silloin taiteillaan monesti ihan huusterillä.

SN: Olin 50-luvulla Pietarsaaressa vielä päivätyössä, mutta kun tulin tänne Helsinkiin, heti löytyi hyvä keikkabändi, jossa aloin soittaa ja jolle voin myös kirjoittaa. 60-luvulla oli paljon töitä niin keikoilla

kuin studioissakin, ja ne nimenomaan olivat töitä, jotka olivat mielekkäitä: paljon jazzia ja jazz-tyyppistä. Ja sillä työllä myös eli.

Mutta sitten tuli ongelma, kun bändin johtaja Ossi Runne kiinnitettiin televisioon kapellimestariksi, ja hän lopetti orkesterinsa. Oli löydetty uusi työpaikka. Tämä niin sanottu rautalanka oli noussut suo-

sioon, ja popbändit alkoivat olla keikkapaikkojen saundi. Musiikkikulttuuri muuttui niin, että vaihtoehdot olivat popbändi tai humpabändi; jazztahtava ohjelmisto alkoi kadota. Eikä minua kumpikaan noista kiinnostanut! Mutta silloin eräs musiikinopettaja kutsui minua apuun kouluunsa, ja päätin kokeilla sitä. Oltuani siellä pari viikkoa huomasin pitäväni siitä, ja niinpä sitten olin koulussa musiikinopettajana 24 vuotta. Vedin muun muassa kahtakin big bandia – ylä-asteella ja lukiossa oli eri bändit – ja sain vielä hankittua kaikki soittimet sinne, ennen kuin määrärahat lopetettiin.

Miten taiteilija Nygårdin ambitiot tulivat tuona aikana toteutetuksi?

SN: Tein koko ajan kyllä sovituksia eri tahoille ja kävin keikkaillessakin säännöllisesti. Soitin esimerkiksi Radion Tanssiorkesterissa usean vuoden ajan, JASOssa ja Grani big bandissa pitkään, ja niin edelleen.

Jazz menee ja tulee

Kun tanssilavojen määrä alkoi hiljalleen vähentyä ja musiikki siirtyä 70-luvulla ravintoloihin ja toisentyypiseksi, vaihtoiko moni muusikko alaa?

SN: Kyllä, ja sitäkin tapahtui, että sivutoimisenä soittanut muusikko eteni päivätyössään ylempään tason tehtäviin, jolloin ei enää ollut aikaa soittohommille. Olen pannut merkille, että nyt kahden-kolmenkymmenen vuoden jälkeen niitä on vanhoina gubbeina taas alkanut näkyä soittamassa!

TK: Mielestäni sellainen jazztahtava tanssimusiikki on kymmenen viime vuoden aikana selvästi nostonut päätään. Yksi uusi sukupolvi on oppinut tuntemaan Laila Kinnusen ja Olavi Virran ja sen saundin, joka liittyy siihen musiikkiin. Ehkä jopa rautalankabuumi on vähän tasoittumassa (naurua)!

SN: Minullakin on kouluhytyeelle tilaustyö, jota tilannut opettaja ohjeisti, että ”jazz ei ole kielletty”. Hyvin haastava työ minulle,

hyvin mielenkiintoista tehdä, kun ei ole paljon pelivaraa soittajien taidoissa.

TK: On kiitollisuudella todettava, että olen saanut tehdä monipuolisesti töitä ja siksi juuri oppinut näkemään ja löytämään erilaisista jutuista ne hienot puolet. On kysymys ihmisistä; erilaisten ihmisten tapaamisesta, heidän tekemisiinsä ja tekemistapoihinsa tutustumisesta. Kulttuurin kaupallisimpaan ytimeen kun näkee, silloin alkavat helposti jotkut asiat hämätä, ja silloin olen saattanut suunnata toisaalle.

Mutta on myös muita syitä valintoihin. Syksyllä olin juuri valintatilanteessa, kun oli yhtäältä rock-puolen iso kiertue ja toisaalta jazz-puolen pieni, ja ne menivätkin loppujen lopuksi riittävästi päällekkäin. Valitsin jazzin, olinhan lupautunut sinne aiemmin. Olin mielelläni tehnyt sen toisenkin, mutta jazzit olisivat jääneet soittamatta ilman minua, kun taas rock-rundille oli helppo löytää tuuraaja.

Marginaalit ja tekemisen ilo

Tuossa korostui varmasti se, että musiikki on taidelajina useimmiten kollektiivisesti tehtyä, kun otetaan esittäminen mukaan. Luova työhän on usein yksinäistä, ja joskus esityskoneiston ilmaisutapa on hiottu ryhmässä harjoitusjakson aikana niin kollektiiviseksi, ei nuotien tai muin sellaisien ilmaistavaksi, että sijaisuudet ovat käytännössä mahdottomia. Mitenkään väheksymättä rockmusiikin olemusta samoin periaattein: tietentyypiselle rock-keikalle voi sijainen hypätä lähes olemattomalla varoitusajalla, toisin kuin tietentyypiselle jazzkeikalle.

TK: Aivan, eikä minulla tavallaan ollutkaan vaihtoehtoa valinnassani. Mielenkiintoisesti tulivat esiin kulttuurierot, kun kuitenkin jouduin lähisukulaispiirissäni ihmettelyn kohteeksi valintani johdosta; että miksi ihmeessä sinä nyt *noin* valitsit, ja eikö se olisi ollut enemmän rahaa ja esille pääsyä ottaa se toinen?

Juuri tätä muusikon päätöksenteossa maallikko ei helposti ymmärrä. Teistä kahdesta sinä olet enemmän ollut tekemisissä myös melko marginaalisen musiikin kanssa. Oletko koskaan miettinyt sillä rajapinnalla, että joku projekti olisi kyllä kiinnostavaa tehdä,

mutta onko aikaa tehdä sitä, kun tietää ettei taloudellinen puoli siinä ole olemassa käytännöllisesti katsoen ehkä

lainkaan, tai ainakin on hyvin huono? Jollain pitäisi elää, ja aikaa on pantava elannon hankkimiseen.

TK: Siinäkin mielessä olen ollut onnellisessa asemassa, että vaikka olen tehnyt joitakin tosi marginaalisia juttuja, niin vielä aina-

”Jazzahtava tanssimusiikki on kymmenen viime vuoden aikana selvästi nostonut päätään.”

”Onko taiteilija sitten pikkuisen hölmö vai hullu?”

Timo Kämäräinen

KIMMO TÄHTINEN

Sven Nygård

KIMMO TÄHTINEN

kaan ei ole pitänyt huolestua toimeentulosta. Olen kyllä varsin vähään tyytyväinenkin, eikä ole isoa perhettä eikä sillä lailla isoja kuluja. Hurskastelematta voin sanoa, että olen voinut päätökseni tehdä ilman pennien laskemista, etenkin nyt kun olen saanut nauttia apurahasta. Luotan kyllä aika paljon mutu-tuntumaan siinä, lähdenkö johonkin mukaan. Toki ymmärrän niitä, jotka elävät tiukemmassa paikassa ja on pakko tehdä asioita toisin. Mutta nyt tässä kelpaa kyllä "taiteilla"!

SN: Meikäläiset – me, jotka haluamme tehdä musiikkia, teemme sitä tekemisen ilosta. En usko, että taiteilijaluonne on kiinnostunut varallisuuden kasvattamisesta: isompi asunto, paremmat huonekalut, komeampi kesähuvi, kalliimpi auto – ei kiinnosta! On tärkeämpää saada tehdä sitä mistä pitää. Onko taiteilija sitten pikkuisen hölmö vai hullu?

TK: Ilmeisesti ihminen voi ajatella uraansa ja elämäänsä tuollaisilla ansioportailla. Silloin tällöin törmään tuohon ajattelumaailman erilaisuuteen – niin kuin tuossa äsken kerroin – että joku ihan kysyy minulta, että "ootsä ihan hullu", kun kerron päätöksestäni tehdä jotain tavalla, jolla joku muu ei tekisi. Tuntuu kuitenkin uskomattomalta, että elämänlaatua voisi mitata millään rahalla.

Sanotaanhan sitä, että raha ei tee onnelliseksi, mutta se rauhoittaa. Ja kun viittasit apurahaan, niin kyllä se varmaan vähän rauhallisemman olon antaa.

TK: Aivan. Koen kuitenkin eläneeni aina yltäkylläisyydessä. En voi sanoa kokeneeni millään tavoin kurjuutta, ja olen aina saanut soittaa. Niin että jossain mielessä

olen kyllä väärä henkilö puhumaan tästä kovin pitkälle.

Liian hyvää tuhlattavaksi

Musiikkia on tänään aivan kaikkialla: kännyköissä, mainoksissa, taustalla lähes joka paikassa. Pääsettekö pakoon musiikkia, vai pitääkö teidän päästäkään?

SN: Kyllä taustamusiikki häiritsee, niin kuin nyt tässäkin, kun istumme kahvilassa juttelemassa. Kuulet sitä vähän jossain taustalla, mutta et kunnolla, etkä nyt ole sitä kuuntelemassakaan.

Ei siinä ole järkeä. Tämänkin biisin on joku kirjoittanut ja suunnitellut, ja se on vain tuolla jossakin. Musiikki

tehdään lähtökohtaisesti kuunneltavaksi, ja rauhallisiin olosuhteisiin. Tällä tavalla taustana se muuttuu meluksi – hälyksi.

Täytyykö sinun tästä syystä vastareaktionä etsiä hiljaisuuteen?

SN: Kyllä, tavallaan. Musiikki on liian hieno asia käytettäväksi tällä tavalla hyväksi. Muistan kun 50-luvulla soitettiin tansseissa, niin ensinnäkään meillä ei ollut vahvistusta lainkaan, ja kun tuli paussi, ei missään nimessä silloin soinnut musiikki. Paussimusiikki alkoi tulla vasta 60-luvulla, enkä ymmärtänyt lainkaan, miksi silloinkin pitää soida.

Kokeilin koulussa joskus sellaisia juttuja, että mentiin luokan kanssa käytävään ja ensin puhuttiin kuiskaten ja sitten sai huutaa: demonstroiin sitä valtavaa eroa. Joskus vein luokan metsään, ja koko oppitunti vain istuttiin siellä hiljaa ja kuunneltiin.

Käytättekö musiikkia siten, että panette tietoisesti kuulokkeisiin jotain ja suljette ympäristön sillä pois häiritsemästä?

TK: Kyllä, mutta ihan hivin vuoksi on ollut vaikeata kuunnella. Yleensä innostuu hyvästä musiikista niin, että esimerkiksi ennen nukkumaan menoa ei olekaan rauhoittunut, vaan ihan päinvastoin (naurua)!

SN: Minulta on usein kysytty, miksi nykybändit soittavat niin kovaa. Mutta on niin, että ei se kuulosta juuri miltään, ellei soita kovaa; musiikki on muuttunut siten.

Tietyissä tyyleissä se on kyllä noin.

SN: Nyanssit ovat aivan eri luokkaa, ja musiikin perusvolyyymi on jo isompi. Eikä joitain asioita saa mitenkään esiin, ellei käytä voimakkuutta niin että tuntuu. Vanhoja ideoita ei voi siinä enää käyttää.

Haetteko virikkeitä muista taidemuodoista?

TK: Kyllä, mutta vaihtelevasti. Se ei kuitenkaan ole tietoista hakemista, vaan joskus löytyy jotain inspiroivaa, esimerkiksi analogioita: "tuolla vihreällä se on hakenut jotain samaa kuin minä tällä terssillä." Ja siitäpä sitten tajuaa ettei voi laveerata niin ruskealla saundilla, kun ei se tersi muuten enää erotu...

SN: Pysin kuuntelemaan musiikkia, joka herättää erilaisia tunnelmia kuvineen. Joskus yritän saada oman sävellystyön käyntiin keksimällä teokselle ensin otsikon, joka antaa kuvan tunnelmasta. Sovittajan mahdollisuudet antavat tilaa rakentaa mitä erilaisimpia "kuvia".

Millaisena näette musiikin tilan ja mahdollisuudet tänään? Voiko se hyvin vai huonosti?

TK: Minä en ole yhtään huolissani. Musiikin historia on pitkä, ja kaiken kehityksen se on kestänyt ja mennyt eteenpäin. Aina tulee uusia keinoja tehdä ja esittää musiikkia. Se muovautuu ja sopeutuu, kyllä se pärjää.

SN: Mutta se on sanottava, että on yhtä ja toista hyvin käyttökelpoista vanhaa, jota ei enää soiteta. Se on unohdettu, ja aivan turhaan. ■

"Musiikki tehdään kuunneltavaksi. Taustana se muuttuu hälyksi."